

Znanstvene i stručne publikacije Hrvatskoga knjižničarskog društva

Hebrang Grgić, Ivana

Source / Izvornik: **Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2019, 61, 29 - 46**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.30754/vbh.61.2.676>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:434751>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

**ZNANSTVENE I STRUČNE PUBLIKACIJE
HRVATSKOGA KNJIŽNIČARSKOG DRUŠTVA:
ČITATELJSKI INTERESI I NAVIKE**

**PROFESSIONAL AND SCIENTIFIC PUBLICATIONS
OF THE CROATIAN LIBRARY ASSOCIATION:
READERS' INTERESTS AND HABITS**

Ivana Hebrang Grgić

ihgrgic@ffzg.hr

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti,
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

UDK / UDC 655.4:061.3:028.1(091)HKD

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

Primljeno / Received: 18. 10. 2018.

Prihvaćeno / Accepted: 12. 12. 2018.

Sažetak

Cilj. Cilj je rada opisati ulogu nakladničke djelatnosti Hrvatskoga knjižničarskog društva (HKD) te istražiti navike i interese čitatelja publikacija koje objavljuje HKD.

Pristup/metodologija/dizajn. Na temelju dostupne literature i ranijih istraživanja prikazuje se nakladnička djelatnost HKD-a. Metodom analize sadržaja mrežnih stranica i uvidom u publikacije prikupljeni su podaci o znanstvenom, odnosno stručnom karakteru publikacija. Metodom *online* upitnika ispitani su čitatelji publikacija HKD-a o svojim čitateljskim navikama i interesima. Anketa je distribuirana članovima i nečlanovima HKD-a koji su zaposleni u raznim vrstama hrvatskih knjižnica.

Rezultati. Prvi dio istraživanja pokazao je da je udio znanstvenih i stručnih publikacija, odnosno članaka podjednak, ali se posljednjih nekoliko godina zamjećuje tendencija porasta broja znanstvenih publikacija, odnosno članaka. Anketno istraživanje pokazalo je da je interes za publikacije HKD-a velik – ispitanici redovito čitaju i u

svakodnevnom radu koriste sve publikacije HKD-a, mnogi su ispitanici i autori priloga ili su zainteresirani to postati. Vjesnik bibliotekara Hrvatske (VBH) povremeno ili redovito čita više od 97 % ispitanika, a HKD Novosti više od 93 % ispitanika. Knjige u izdanju HKD-a u svakodnevnom radu i cjeloživotnom obrazovanju koristi 91 % ispitanika. Nakladnička djelatnost HKD-a jedna je od temeljnih djelatnosti Društva i od velikoga je značaja za razvoj knjižničarske struke, ali i znanstvene grane knjižničarstvo unutar polja informacijskih i komunikacijskih znanosti.

Originalnost/vrijednost. Analizom je dokazano da HKD sve češće objavljuje znanstvene publikacije, pa se stoga može smatrati i znanstvenom, a ne samo stručnom, udrugom. Nakladnička djelatnost HKD-a ima dugu tradiciju, ali se s vremenom susreće s problemima pri produkciji publikacija. Rezultati istraživanja mogu pomoći u rješavanju opisanih problema i planiranju nakladničke djelatnosti.

Ključne riječi. Čitatelji, Hrvatsko knjižničarsko društvo, nakladništvo, stručne publikacije, znanstvene publikacije

Abstract

Purpose. The aim of the paper is to describe the role of publishing activities of the Croatian Library Association and to investigate reading interests and habits of its readers.

Approach/methodology/design. The professional literature and earlier researches are analysed in order to present the publishing activities of the Croatian Library Association (CLA). The scientific and professional character of the publications was analysed, based on the content analysis of the web pages and inspection of the publications. The online questionnaire was sent to members and non-members of the Association employed in various libraries in Croatia. The sample consists of 227 completed surveys.

Results. The first part of the research shows that the proportion of both scientific and professional papers and publications is similar, but in the last few years the number of the scientific ones has increased. The questionnaire has shown a great interest in Croatian Library Association's publications – the respondents read and use the publications regularly, some of them are also the authors, or would like to be the authors of the contributions in the publications. The Croatian Librarians Herald is read by more than 97 % of respondents and the CLA News is regularly read by more than 93 % of respondents. The books published by the CLA are used on an everyday basis by 91 % of respondents. The publishing activities of the CLA are one of the Association's most important activities, and are of a great importance for the development of librarianship as profession, but also for the field of library and information science.

Originality/value. The results show that the number of scientific publications published by the CLA is growing, and therefore it can be considered a scientific, not only

a professional association. The CLA's publishing activity has a long tradition, but from time to time, it faces certain problems. The results of this research can help the CLA in solving the problems they encounter and in planning future activities.

Keywords: Croatian Library Association (CLA), professional publications, publishing, readers, scientific publications

1. Uvod

Hrvatsko knjižničarsko društvo ima dugogodišnju nakladničku tradiciju. Godine 1950. započinje izlaziti časopis Vjesnik bibliotekara Hrvatske, koji izlazi i danas.¹ Potreba objavljivanja knjiga pojavila se 1960-ih godina – prva knjiga objavljena je 1966. godine. Do listopada 2018. objavljene su ukupno 152 knjige prema popisu dostupnom na mrežnim stranicama Hrvatskoga knjižničarskog društva.² Postoje međutim neke nedosljednosti u navođenju naslova i numeraciji bibliografskih jedinica, pa bi se na temelju istraživanja iz 2016.³ moglo zaključiti da je stvarni broj knjiga 151. Slika 1. prikazuje grafikon s brojem objavljenih knjiga po godinama od 1966. do listopada 2018. (uključujući i jednu knjigu koja je u listopadu bila u pripremi, a čije je objavljivanje predviđeno do kraja godine). Prva dva niza pokrenuta su 1968. godine. S vremenom su se pokretali novi nizovi, a danas Hrvatsko knjižničarsko društvo objavljuje knjige u pet nizova, od kojih su dva službeno u mirovanju od 2017. godine (Povremena izdanja HKD-a i Posebna izdanja HKD-a), a u jednom nizu pet godina nije objavljena nijedna knjiga (niz Hrvatsko knjižničarstvo). Nizovi u kojima su se tijekom 2017. i 2018. godine objavljivale knjige su Izdanja HKD-a i Elektronička izdanja HKD-a. Također se redovito objavljuju brojevi Vjesnika bibliotekara Hrvatske koji izlazi u tiskanom i elektroničkom obliku (na sustavu OJS na mrežnim stranicama HKD-a te na Hrčku, portalu za pristup hrvatskim znanstvenim časopisima). VBH od 2018. godine mijenja učestalost objavljivanja te ne izlazi četiri puta, već dvaput godišnje.⁴ Redovito od 1994. godine izlazi i glasilo HKD Novosti (od 2008. godine isključivo u elektroničkom obliku).⁵

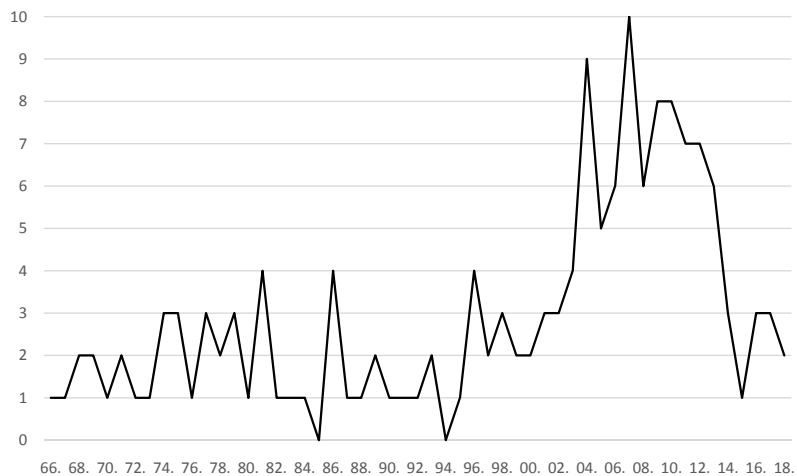
¹ Hebrang Grgić, I. Uloga nakladničke djelatnosti Hrvatskoga knjižničarskog društva u obrazovanju knjižničara. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), 263–276. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/211894>.

² Hrvatsko knjižničarsko društvo. Društvena izdanja. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/hr/izdanja/kategorija/drustvena/>.

³ Hebrang Grgić, I. Prvih pola stoljeća Hrvatskoga knjižničarskog društva kao nakladnika knjiga: nizovi, glavni urednici i urednički odbori. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 1(2017), 1–22. DOI: 10.30754/vbh.60.1.534.

⁴ Izvještaj Odbora za nakladničku djelatnost. Zapisnik stručnog odbora 14. 9. 2018.

⁵ Hrvatsko knjižničarsko društvo. O HKD Novostima. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: http://hkdrustvo.hr/hkdnovosti/o_novostima/.

Slika 1. Broj objavljenih knjiga u izdanju HKD-a od 1966. do kraja 2018. godine⁶

2. Neprofitna stručno-znanstvena udruga kao nakladnik

Hrvatsko knjižničarsko društvo neprofitna je udruga koja okuplja knjižničare iz cijele Hrvatske, kao i znanstvenike iz područja društvenih znanosti koji se bave poljem informacijskih i komunikacijskih znanosti, prvenstveno granom knjižničarstvo. Knjižničari koji rade u knjižnicama ponekad se odlučuju i za znanstvenu karijeru pa upisuju poslijediplomske studije, nakon čega su neki zainteresirani i za izbore u znanstvena zvanja. Zbog toga Hrvatsko knjižničarsko društvo ne treba smatrati isključivo strukovnom, već i znanstvenom udrugom. Takvo profiliranje vidljivo je i u nakladničkoj djelatnosti – i kada se promatra Vjesnik bibliotekara Hrvatske i kada se promatraju knjige.

Vjesnik bibliotekara Hrvatske počeo je izlaziti kao stručni časopis i glasilo udruge, a danas je znanstveni časopis. Svi radovi prolaze dvostruku anonimnu recenziju i kategoriziraju se (kao izvorni znanstveni radovi, pregledni radovi, znanstvene bilješke, izlaganja na skupu ili stručni radovi). U bazi recenzenata znanstvenici su iz hrvatskih i stranih ustanova. Časopis se referira u uglednim bazama podataka (Scopus, Library and Information Science Abstracts – LISA, Library, Information Science & Technology Abstracts – LISTA i dr.).⁷ Prema podacima u bazi Scimago Journal & Country Rank (SJR) časopis je u 2018. godini ušao u treći kvartil (što je

⁶ Prema: Hebrang Grgić, I. Prvih. Nav. dj. i Hrvatsko knjižničarsko društvo. Društvena izdanja. Nav. dj.

⁷ Vjesnik bibliotekara Hrvatske. O časopisu. [citirano: 2018-09-22]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/about>.

bolje od četvrtoga u kojem je ranije bio).^{8, 9} Od 2017. godine člancima objavljenim u VBH-u dodjeljuje se oznaka DOI (Digital Object Identifier).^{10, 11} S obzirom na navedeno, VBH se profilirao u znanstveni časopis koji ima domaći i međunarodni ugled, redovito izlazi, objavljuje se u otvorenom pristupu i ne naplaćuje autorima troškove objavljivanja radova. Sadržaj članaka u VBH-u analiziran je u nekoliko radova. Rad T. Petrić analizira ulogu VBH-a kao znanstveno-stručnog časopisa u prijenosu informacija o serijskim publikacijama i dokazuje da je ona značajna.¹² U radu iz 2007. godine analizirani su znanstvenoistraživački pristupi te je zaključeno da autori koriste uglavnom tradicionalne metode (npr. analiza slučaja i povijesna metoda), a najviše članaka sadržajno obuhvaća područje pretraživanja informacija (što prema korištenoj shemi obuhvaća katalogizaciju, klasifikaciju, indeksiranje, bibliografije i baze podataka).¹³ U nastavku rada prikazat će se istraživanje kategorija članaka u časopisu od 2009. do 2017. godine.

Knjige koje se objavljuju u izdanju Hrvatskoga knjižničarskog društva stručne su ili znanstvene. Stručnoga su karaktera smjernice i slične publikacije (npr. prijevodi IFLA-inih smjernica), a knjige hrvatskih i stranih autora uglavnom imaju znanstveni karakter koji potvrđuju recenzije uglednih znanstvenika. Zbornici radova posebna su kategorija publikacija jer se ponekad recenziraju na razini cijeloga zbornika, pa imaju sva obilježja znanstvene knjige, tj. monografije (recenziraju se kao cjelina, recenzenti su znanstvenici čija su imena navedena na poleđini naslovnog lista, a pojedini prilozi, koji su zapravo poglavlja, ne kategoriziraju se). Poneki urednici ipak se odlučuju za recenziju na razini priloga (i na kategorizaciju pojedinih priloga), pa takvi zbornici imaju obilježja serijske građe (broj recenzenata u tim je slučajevima znatno veći, ponekad se navode na poleđini naslov-

⁸ Prema SJR-indikatoru (ili nekom drugom ako se radi o drugoj citatnoj bazi), časopis može biti u jednom od četiri kvartila, ovisno o visini indikatora. U prvom je kvartilu 25 % časopisa s najvećim indikatorom, a u četvrtom s najmanjim.

⁹ Macan, B.; J. Petrak. Bibliometrijski pokazatelji za procjenu kvalitete znanstvenih časopisa. // Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti / I. Hebrang Grgić (ur.). Zagreb: Školska knjiga, 2015. Str. 37–53. [citirano: 2018-09-22].

Dostupno na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9115/1/HrvatskiZnanstveniCasopisi_ffzg.pdf.

¹⁰ DOI oznaka je identifikator bitan za bibliografske i citatne baze jer omogućava jednoznačnu digitalnu identifikaciju objekta i trajnu poveznicu na objekt bez obzira na to gdje se on nalazi.

¹¹ Getliher, D.; A. Knežević Cerovski. Izazovi otvorenog pristupa: važnost otvorenih identifikatora u web okružju. // Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju / I. Hebrang Grgić (ur.). Zagreb: Školska knjiga, 2018. Str. 189–219.

¹² Petrić, T. Prilozi o serijskim publikacijama u Vjesniku bibliotekara Hrvatske 1(1950)-49(2006). // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 52, 1/4(2009), 106–121. [citirano: 2018-09-22]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/462/457>.

¹³ Barbarić, A.; I. Hebrang Grgić; A. Horvat. Metodološki i sadržajni aspekti znanstveno istraživačkih radova objavljenih u Vjesniku bibliotekara Hrvatske: od 1998. do 2006. godine. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 50, 4(2007), 1–14. [citirano: 2018-09-22]. Dostupno na: <https://hrcaak.srce.hr/file/127414>.

nog lista, a ponekad ne).¹⁴ U trenutno važećem statutu HKD-a (iz 2015. godine) nakladnička je djelatnost posebno istaknuta u članku 7 kao jedna od temeljnih djelatnosti društva, no razvidno je da bi statut trebalo prilagoditi jer se u njemu još uvijek spominju samo stručni časopisi i druge stručne publikacije.¹⁵

Nakladnička je djelatnost Hrvatskoga knjižničarskog društva izuzetno važna za razvoj struke i znanstvene grane knjižničarstvo i zasigurno je upravo HKD svojim izdanjima od sredine 20. stoljeća pozitivno utjecao na taj razvoj i rast, na profiliranje struke i znanstvene grane u Hrvatskoj. Dokaz tomu jest zastupljenost izdanja HKD-a u popisima literature na studijima iz područja knjižničarstva, u popisima literature za polaganje stručnih ispita, u popisima literature na tečajevima za stalno stručno usavršavanje knjižničara te u popisima korištenih izvora u završnim, diplomskim i doktorskim radovima iz područja.¹⁶

Za struku veliku važnost imaju prijevodi IFLA-inih omeđenih publikacija. Prvi prijevod objavljen je 1974. godine, a s vremenom se broj brzo povećavao. U prva četiri desetljeća objavlivanja prijevoda IFLA-inih publikacija objavljeno je njih 50, od čega 17 u prva tri desetljeća, a čak 33 u razdoblju od 2004. do 2014. godine.¹⁷ Nakon 2013. godine objavljene su još dvije takve publikacije. Te su knjige objavljivane uglavnom u nizu Povremena izdanja HKD-a koji je od 2017. godine u mirovanju, a 6 knjiga objavljeno je u elektroničkom obliku u nizu Elektronička izdanja HKD-a.¹⁸

Niz Izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva profilirao se u niz koji objavljuje zbornike sa skupova održanih u organizaciji ili suorganizaciji HKD-a. Zbornici su izuzetno važni i značajni za samo društvo, za autore koji u njima objavljuju i za cijelu hrvatsku knjižničarsku zajednicu. Skupovi koji nemaju prateće publikacije ipak s vremenom prelaze u zaborav, a ono što je na tim skupovima izrečeno, ma kako vrijedno bilo, ne može se koristiti za napredak hrvatskoga knjižničarstva.¹⁹

Najmlađi niz HKD-a, niz Hrvatsko knjižničarstvo, zastao je na dvije objavljene knjige. Niz je to koji je pokrenut s ciljem objavljivanja znanstvenih knjiga

¹⁴ Barbarić, A. Hrvatsko knjižničarsko društvo kao nakladnik zbornika radova sa znanstvenih i stručnih skupova. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, 1(2017), 23–46. doi: 10.30754/vbh.60.1.535.

¹⁵ Hrvatsko knjižničarsko društvo. Statut. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/hr/statut/>.

¹⁶ Hebrang Grgić, I. Uloga nakladničke djelatnosti Hrvatskoga knjižničarskog društva u obrazovanju knjižničara. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58, 1/2(2015), 263–276. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://hreak.srce.hr/file/211894>.

¹⁷ Barbarić, A. Prijevodi IFLA-inih dokumenata u izdanju Hrvatskoga knjižničarskog društva: analiza, stanje, perspektiva. // *Libellarium* 7, 2(2014), 197–230. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <http://www.libellarium.org/index.php/libellarium/article/view/209>.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Barbarić, A. Hrvatsko knjižničarsko društvo kao nakladnik zbornika radova sa znanstvenih i stručnih skupova. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, 1(2017), 23–46. doi: 10.30754/vbh.60.1.535.

hrvatskih knjižničara i znanstvenika. U novije vrijeme zamjetan je trend objavljivanja takvih knjiga kod drugih nakladnika (primjerice Naklada Ljevak, Sveučilišna naklada i Školska knjiga). Razlog tomu financijske je prirode – komercijalni nakladnici lakše osiguravaju sredstva i tehničku produkciju. Iako to možda nije dobro za HKD kao nakladnika, svojevrsno je priznanje jer je HKD objavljivanjem znanstvenih knjiga s temama iz hrvatskog knjižničarstva prvi prepoznao potrebu za takvom tematikom. Nije se to dogodilo tek pokretanjem niza Hrvatsko knjižničarstvo 2012. godine. HKD je i puno prije toga, od 1960-ih godina, objavljivao znanstvene knjige hrvatskih autora.

U nastavku će se opisati dva istraživanja – prvo istraživanje istražiti će znanstveni, odnosno stručni karakter publikacija HKD-a, a drugo istraživanje istražiti će navike i interese čitatelja tih publikacija.

3. Istraživanje znanstvenog, odnosno stručnog karaktera publikacija

3.1. Cilj, metode i uzorak istraživanja publikacija

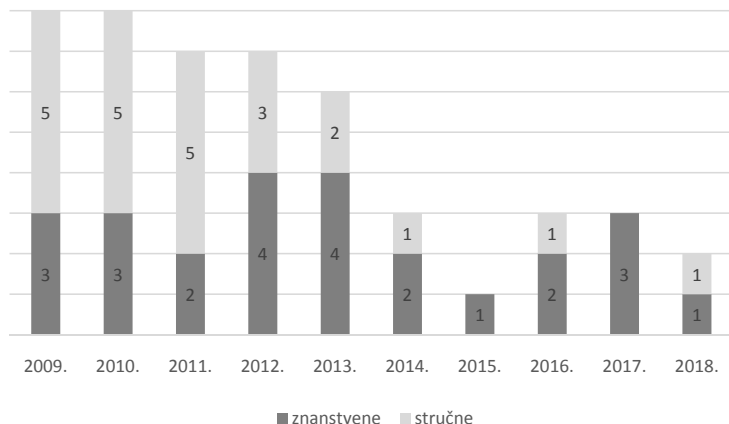
Istraživanje je provedeno metodom analize mrežnih stranica i metodom uvida u knjige objavljene u izdanju HKD-a te uvidom u sveščiće VBH-a objavljene od 2009. do listopada 2018. godine (uključujući prvi sveščić za 2018. jer je u trenutku istraživanja drugi još bio u pripremi). U tom je razdoblju objavljeno ukupno 48 knjiga te 23 sveščića časopisa VBH.

Knjige su svrstane u kategoriju stručnih ili znanstvenih knjiga. Kriterij za svrstavanje knjiga u znanstvene je recenzija (na razini knjige ili na razini priloga) recenzenata koji su u znanstvenim zvanjima.

Pregledani su svi kategorizirani prilozi u svim sveščićima časopisa VBH u promatranom razdoblju te su razvrstani u kategoriju stručnih i znanstvenih radova. Znanstvenim radovima smatrali su se izvorni znanstveni radovi, istraživanja, prethodna priopćenja i pregledni radovi, a stručnim radovima radovi koji su kategorizirani kao stručni ili kao izlaganja sa skupa.

3.2. Rezultati istraživanja – knjige

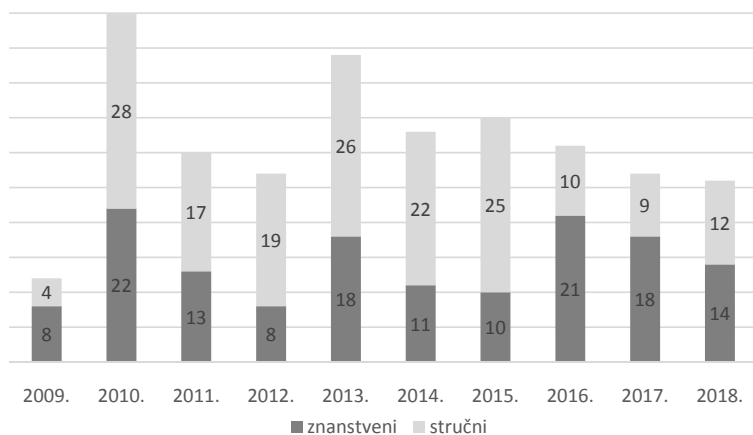
U promatranom razdoblju od 10 godina objavljeno je 48 knjiga. Od toga je 25 znanstvenih (52 %), a 23 (48 %) su stručne knjige. Grafikon na slici 2 prikazuje objavljene stručne i znanstvene knjige po godinama. U prvih pet godina objavljivano je između šest i osam knjiga godišnje, a u drugih pet godina između jedne i tri knjige godišnje. U prve tri godine godišnje je objavljivano više stručnih publikacija, a nakon toga je na godišnjoj razini više znanstvenih publikacija. Prema tome, broj publikacija ima tendenciju smanjivanja, a udio znanstvenih publikacija se povećava.

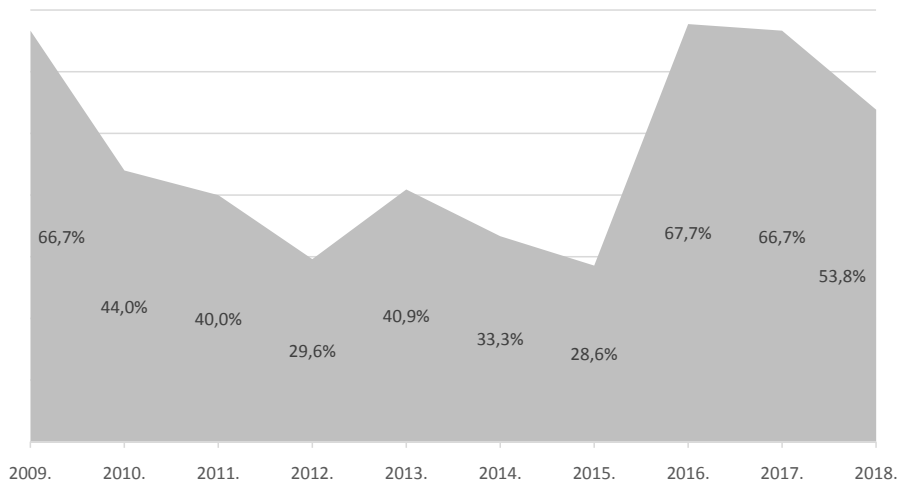
Slika 2. Grafikon s podacima o broju znanstvenih i stručnih knjiga objavljenih u izdanju HKD-a od 2009. do 2018. godine

3.3. Rezultati istraživanja – VBH

U razdoblju od 2009. do listopada 2018. godine u časopisu VBH objavljena su 23 sveščića u 10 godišta. Časopis je do kraja 2017. objavljivao četiri sveščića godišnje, ali ni u jednoj godini nisu objavljena četiri pojedinačna sveščića, već su neki objavljeni kao dvobroji, trobroji ili četverbroji.

Slika 3. Grafikon s podacima o broju znanstvenih i stručnih kategoriziranih članka objavljenih u VBH-u od 2009. do listopada 2018. godine

Slika 4. Grafikon s prikazom udjela znanstvenih članaka objavljenih u VBH-u po godinama (od 2009. do listopada 2018.)

Od 2018. godine časopis mijenja učestalost izlaženja (s četiri na dva sveščića godišnje). Dvanaest je sveščića objavljeno kao pojedinačni broj, 9 kao dvobroji, jedan kao trobroj i jedan kao četverbroj. U promatranom su razdoblju objavljena 333 kategorizirana članka, od čega je 151 (45,3 %) znanstveni, a 182 (54,7 %) stručna članka. Slika 3 prikazuje grafikon s brojevima znanstvenih i stručnih članaka po godinama. Broj članaka po godinama je raznolik, ali u posljednje tri godine primjećuje se porast udjela članaka koji su kategorizirani kao znanstveni. To može imati veze s promjenom glavnoga urednika časopisa koji je od 2016. godine znanstvenik izabran u znanstveno zvanje, ali i s povećanjem broja knjižničara koji se odlučuju na izbor u znanstvena zvanja. Postotak znanstvenih članaka u 2016. godini je 67,7 %, a u 2017. godini 66,7 %. Podaci za 2018. godinu nepotpuni su jer još nije objavljen drugi sveščić, a u prvome je udio znanstvenih članaka 53,8 %. Promatrano ukupno, VBH je u tri posljednje godine objavio 63 % znanstvenih članaka. Slika 4 prikazuje postotak znanstvenih članaka po godinama.

4. Istraživanje čitateljskih interesa i navika

4.1. Cilj, metode i uzorak istraživanja čitateljskih interesa i navika

Istraživanje je provedeno kao dio šireg istraživanja na inicijativu Odbora za nakladničku djelatnost HKD-a i Komisije za teoriju i znanstveni rad. Istražile su se navike i interesi čitatelja publikacija Hrvatskoga knjižničarskog društva.

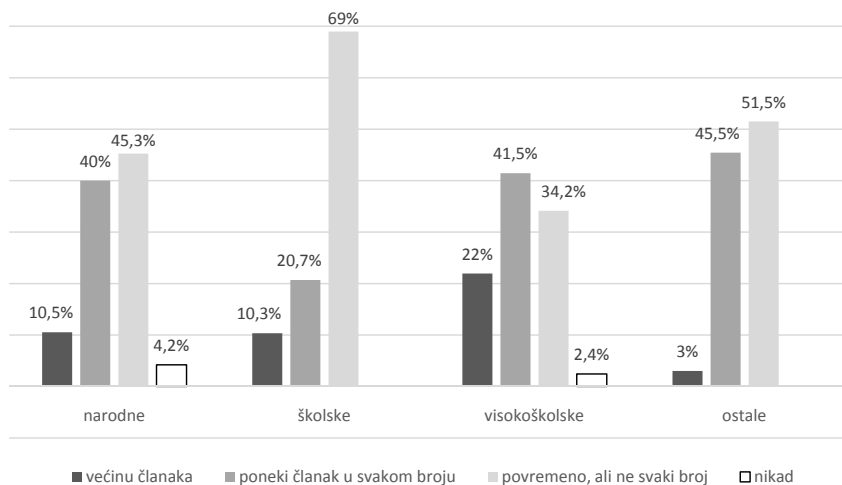
Istraživanje je provedeno *online* anketom tijekom svibnja i lipnja 2018. godine. Anketa je izrađena u sustavu Lime Survey, a distribuirana je putem *mailing*-lista regionalnih društava te putem stranica na društvenim mrežama povezanih s hrvatskim knjižnicama. Članovi Glavnoga odbora HKD-a, koji se sastoji od predsjednika regionalnih društava, upoznati su sa svrhom istraživanja te su u dva navrata zamoljeni da anketu distribuiraju članovima. Stranice na društvenim mrežama korištene su kako bi se anketa distribuirala i onima koji nisu članovi regionalnih društava, a preko njih i HKD-a.

Pitanja o nakladničkoj djelatnosti podijeljena su u dvije skupine. U prvoj su općenita demografska pitanja, a u drugoj je 11 pitanja o čitateljskim navikama vezanim uz publikacije HKD-a. Nastojalo se obuhvatiti što šire članstvo HKD-a, ali i one čitatelje koji nisu članovi. Prikupljeno je 227 potpunih odgovora, od čega 186 (82 %) članova HKD-a i 41 ispitanik (18 %) koji nije član HKD-a. Najviše ispitanika čine zaposlenici narodnih knjižnica (95 ili 42 %), školskih knjižnica (58 ili 26 %) i visokoškolskih knjižnica (41 ili 18 %). Zbog malog broja ispitanika ostale knjižnice (specijalne, nacionalna i sveučilišne) promatrane su kao jedna kategorija u kojoj su ukupno 33 knjižnice. Najviše ispitanika (158 ili 70 %) ima više od 10 godina radnog iskustva u knjižničarstvu.

Osim istraživanja navika i interesa, cilj je istraživanja utvrditi potrebe i smjernice za budući razvoj nakladničke djelatnosti.

4.2. Rezultati i rasprava

Prva četiri pitanja odnosila su se na navike čitanja VBH-a. Pet ispitanika (2,2 %) nikada ne čita VBH, 114 (50,2 %) čita ga povremeno, a 108 ispitanika (47,6 %) čita svaki broj, od čega 26 ispitanika čita većinu članaka u svakom broju. Elektroničku verziju VBH-a koristi 168 ispitanika (74 %). Promotrimo li učestalost čitanja VBH-a s obzirom na vrstu knjižnice, samo među knjižničarima zaposlenima u narodnim i visokoškolskim ima onih koji nikada ne čitaju VBH. Najveći postotak ispitanika koji u svakom broju čitaju većinu članaka zaposlen je u visokoškolskim knjižnicama (22 %). Više od 50 % knjižničara iz narodnih i visokoškolskih knjižnica čita većinu članaka ili bar poneke članke u svakom broju (slika 5). Mali postotak onih koji nikada ne čitaju VBH ukazuje na raznolikost sadržaja i dobru uređivačku politiku. Uredništvo uspijeva odabrati teme koje su zanimljive knjižničarima u raznim vrstama knjižnica.

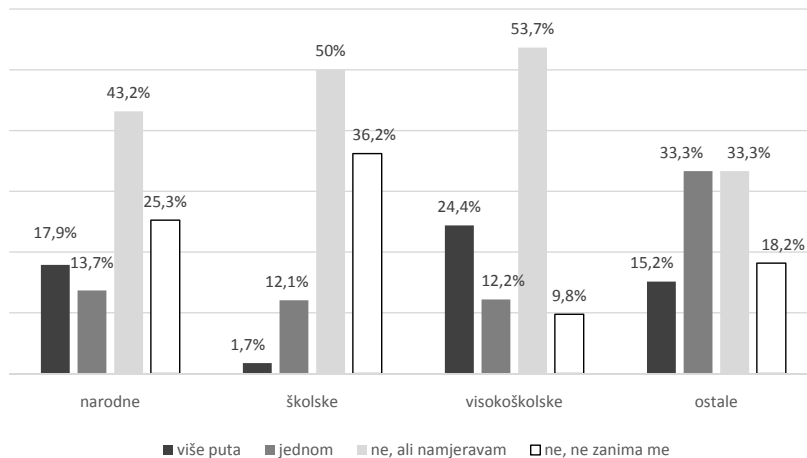

Slika 5. Odgovori na pitanje čitaju li ispitanici i koliko često Vjesnik bibliotekara Hrvatske

Slika 6 prikazuje grafikon s odgovorima na pitanje koliko su ispitanici zainteresirani za objavljivanje u Vjesniku bibliotekara Hrvatske prema vrsti knjižnice u kojoj rade. Najviše je nezainteresiranih u školskim, a najmanje u visokoškolskim knjižnicama. U školskim je knjižnicama najmanje ispitanika koji su objavili jedan ili više radova u Vjesniku bibliotekara Hrvatske, ali ih je 50 % zainteresirano za objavljivanje. Više od polovice ispitanika iz visokoškolskih knjižnica nije nikada objavilo rad u VBH, ali su zainteresirani za objavljivanje. Interes za objavljivanjem radova može biti u vezi s ambicijama knjižničara za stručnim ili znanstvenim napredovanjima. Prema Pravilniku o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci, za zvanje višeg knjižničara potrebno je ostvariti 400 bodova, a za zvanje knjižničarskog savjetnika 500 bodova prema Mjerilima za ocjenjivanje stručne osposobljenosti.²⁰ Objavljen stručni ili znanstveni rad u domaćem recenziranom časopisu (kakav je i VBH) donosi 40 bodova. Među knjižničarima je manje zainteresiranih za znanstvena napredovanja, ali i prema Pravilniku o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja dio bodova moguće je ostvariti objavljivanjem u VBH-u²¹, budući da je referiran u bazi Scopus. Zbog toga se interes za objavljivanje u VBH-u može povezati i s interesom za stručno i znanstveno napredovanje.

²⁰ Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 28(2011). [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html.

²¹ Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. // Narodne novine 28(2017). [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_03_28_652.html.

Slika 6. Odgovori na pitanje jesu li ispitanici ikada objavili članak u Vjesniku bibliotekara Hrvatske

HKD Novosti uvijek čita 51 ispitanik (22,5 %), ponekad 159 ispitanika (70 %), a 17 ispitanika (7,5 %) nikada ne čita HKD Novosti. Članak je u HKD Novostima više puta objavilo 46 ispitanika (20,3 %), a jednom 32 ispitanika (14,1 %), što je ukupno 34,4 %. Za objavljivanje je zainteresirano 83 ispitanika (36,6 %), a nezainteresiranih je 66 (29 %). Dobra smjernica uredništvu jest informacija da većina ispitanika čita HKD Novosti, a i velik je postotak autora i/ili potencijalnih autora (71 %).

Na pitanje o učestalosti korištenja knjiga u izdanju HKD-a za svakodnevni rad i obrazovanje, 74 ispitanika (32,6 %) odgovaraju da ih koriste vrlo često, 131 (57,7 %) povremeno, a 22 (9,7 %) nikada.

Da bi Hrvatsko knjižničarsko društvo trebalo objavljivati više knjiga, smatra 117 ispitanika (51,5 %), 105 (46,3 %) ih nije sigurno treba li više knjiga, a 5 (2,2 %) ih smatra da HKD objavljuje dovoljno knjiga.

Rezultati ukazuju na učestalo korištenje izdanja HKD-a u svakodnevnom radu knjižničara. Mali je broj ispitanika koji uopće ne koriste izdanja.

Ispitanici su nadalje zamoljeni da ocjenom od 1 do 5 ocijene važnost koju za njih imaju pojedine teme i/ili vrste publikacija. Nastojalo se izbjeći nesporazume koji bi mogli nastati zbog nepoznavanja profila pojedinih nizova, pa je umjesto nizova Povremena izdanja HKD-a i Elektronička izdanja HKD-a ponuđena kategorija *smjernice i pravilnici*, umjesto niza Posebna izdanja kategorija *teorija knjižničarstva*, umjesto niza Izdanja HKD-a kategorija *zbornici radova*, a umjesto niza Hrvatsko knjižničarstvo kategorija *znanstvene i stručne knjige hrvatskih autora*. Sve su kategorije barem djelomično zanimljive ispitanicima – najviše je

interesa za smjernice i pravilnike (koji se uglavnom objavljuju u nizovima Povremena izdanja HKD-a i Elektronička izdanja HKD-a), a najmanje za znanstvene i stručne knjige hrvatskih autora (koje se uglavnom objavljuju u nizu Hrvatsko knjižničarstvo). Najveći je interes za smjernice i pravilnike; slijede zbornici radova, zatim teorija knjižničarstva i, na kraju, knjige hrvatskih autora. Nijedna tema nije dobila prosječnu ocjenu nižu od 3 te se može zaključiti da su sve teme zanimljive čitateljima.

Dio istraživanja koji se odnosi na korištenje elektroničkih inačica i/ili izdanja posebno je zanimljiv za budućnost nakladničke djelatnosti HKD-a. VBH je jedina publikacija koja se objavljuje paralelno i u tiskanoj i u elektroničkoj inačici. Elektroničku koristi 74 % ispitanika i taj bi podatak mogao biti argument u eventualnoj raspravi o prestanku objavljivanja tiskane inačice. Tendencija je znanstvenih časopisa i na globalnoj razini i u Hrvatskoj da prelaze u elektronički oblik. Hrvatski elektronički znanstveni časopisi često objavljuju svoje brojeve na mrežnim stranicama izdavača i/ili na portalu Hrčak, a objavljivanje na Hrčku potiče i Ministarstvo znanosti i obrazovanja jer u svojim kriterijima za financijsku potporu časopisima kao nužan uvjet navodi i prisutnost na portalu Hrčak.²² Vjesnik bibliotekara Hrvatske dostupan je i na stranicama HKD-a (dostupni su cjeloviti brojevi od 2003. godine) i na Hrčku (dostupni su brojevi od 2006. godine). Časopis je u otvorenom pristupu, što znači da su odmah po objavljivanju tiskane inačice dostupni i cjeloviti tekstovi u elektroničkom obliku na stranicama HKD-a i na Hrčku. Na taj način časopis već godinama navikava svoje korisnike na elektronički oblik. Osim toga, časopis je tako vidljiviji i utjecajniji nego kada je izlazio isključivo u tiskanom obliku.

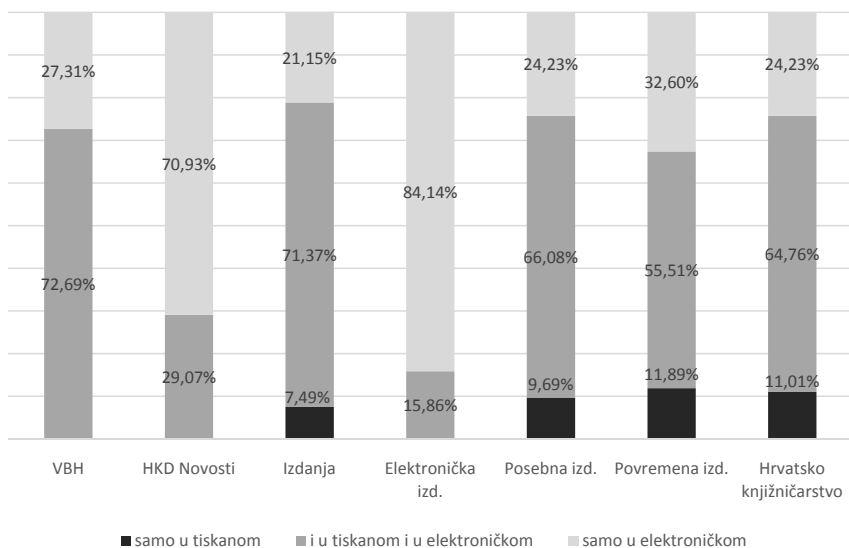
HKD Novosti i niz Elektronička izdanja HKD-a izlaze isključivo u elektroničkom obliku. Ostali nizovi (Izdanja HKD-a, Posebna izdanja HKD-a, Povremena izdanja HKD-a te niz Hrvatsko knjižničarstvo) objavljuju publikacije isključivo u tiskanom obliku.

Slika 7 prikazuje grafikon s odgovorima na pitanje u kojem bi obliku ubuduće trebalo objavljivati publikacije. Ponuđeni odgovori bili su sljedeći: samo u tiskanom, i u tiskanom i u elektroničkom, samo u elektroničkom. Isključivo za tiskani oblik odlučio se manji postotak ispitanika, i to samo za nizove koji trenutno izlaze isključivo u tiskanom obliku (Izdanja HKD-a 7,49 %; Posebna izdanja HKD-a 9,69 %; Povremena izdanja HKD-a 11,89 % te niz Hrvatsko knjižničarstvo 11,01 %). Postotak onih koji bi te nizove čitali isključivo u elektroničkom obliku nešto je veći, ali je najviše ispitanika koji bi željeli da su ti nizovi dostupni i u tiskanom i

²² Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Kriteriji za financijsku potporu znanstvenim časopisima i časopisima za popularizaciju znanosti. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/Znanost/Znanstvena-infrastruktura/kriteriji_za_financijsku_potporu_znanstvenim_casopisima_i_casopisima_za_popularizaciju_znanosti.pdf.

u elektroničkom obliku. Na odgovore je možda utjecalo nedovoljno poznavanje pojedinih nizova, ali ovo se istraživanje time nije dublje bavilo.

Bez obzira na ograničenja, rezultati ukazuju na to da bi HKD i njegov Odbor za nakladničku djelatnost trebali razmotriti mogućnosti objavljivanja većeg broja publikacija samo u elektroničkom obliku. Osim VBH-a, taj model mogao bi biti dobar za niz Izdanja HKD-a koji objavljuje zbornike. Međutim kod konačnih odluka treba imati na umu da prelazak u elektronički oblik i dalje podrazumijeva većinu troškova (uređivanje, recenzija, prijevod, lektura, korektura, honorari za autore), a otpada jedino trošak tiska i distribucije. Stoga treba razmotriti načine prodaje pristupa elektroničkim izdanjima ili, ako bi ona bila u otvorenom pristupu, treba razmotriti nove modele financiranja.

Slika 7. Razmišljanja čitatelja o obliku u kojem bi ubuduće trebalo objavljivati publikacije u izdanju HKD-a

5. Zaključak

Hrvatsko knjižničarsko društvo neprofitna je udruga kojoj je nakladništvo jedna od bitnih djelatnosti. Povijest nakladništva HKD-a seže u 1950-e godine i do danas je stvorena jaka tradicija s respektabilnim popisom publikacija. Svi dosadašnji urednici časopisa i nizova nastojali su održavati kontinuitet. Vidljive su povremene stagnacije, ali upornošću urednika i zalaganjem HKD-a poteškoće, bilo financijske ili organizacijske prirode, su se do sada uspijevale riješiti. Trenutna

situacija možda nije najbolja – postoje nizovi koji su u mirovanju i/ili u kojima već dugo nije ništa objavljeno, ali postoje i nizovi koji su aktivni, kao VBH i HKD Novosti koji redovito izlaze.

I knjige i VBH sadržavaju i znanstvene i stručne radove. Posljednjih godina zamjetan je porast znanstvenih knjiga, kao i porast broja članaka u VBH-u koji su kategorizirani kao znanstveni. To je rezultat porasta broja znanstvenika među knjižničarima (tj. knjižničara koji su završili poslijediplomski studij pa imaju doktorat znanosti, a neki od njih stekli su i znanstveno zvanje). Drugi razlog porasta udjela znanstvenih knjiga i članaka može biti sve veći broj znanstvenika koji se uključuju u uređivanje publikacija HKD-a. Primjerice od 2016. godine glavna urednica VBH-a je osoba koja ima znanstveno zvanje, a i urednici nizova ponekad su znanstvenici. Zbog toga HKD više nije isključivo stručna već i znanstvena udruga, pa bi s time trebalo uskladiti Statut HKD-a. Primjerice u članku 7., koji određuje djelatnosti HKD-a, točka 3 glasi: „objavljuje stručne časopise i druge stručne publikacije te organizira stručne skupove“.²³ Točku bi trebalo promijeniti tako da se ispred riječi „stručne“ doda izraz „znanstvene i“, pa bi točka glasila: „objavljuje znanstvene i stručne časopise i druge znanstvene i stručne publikacije te organizira znanstvene i stručne skupove“.

Sve publikacije dobro su prihvaćene među članovima HKD-a – postoji interes za čitanje i objavljivanje u svim vrstama publikacija (ponajviše u VBH-u, HKD Novostima i zbornicima sa skupova). U praksi postoji problem prodaje koji je povezan s financijskom situacijom u pojedinim knjižnicama. Zbog toga je HKD prisiljen ograničiti produkciju, kao i smanjiti naklade. Budući da su publikacije HKD-a važne knjižnicama za svakodnevni rad knjižničara te za njihovo napredovanje, knjižnice bi trebale iskazati potporu nakladničkoj djelatnosti na način da kupuju publikacije.

Novi poslovni modeli, poput objavljivanja u otvorenom pristupu, zahtijevaju i nove modele financiranja. Primjerice Vjesnik bibliotekara Hrvatske profilirao se u ugledan časopis koji izlazi redovito i referira se u bazi Scopus, pa bi se za sufinanciranje moglo obratiti Ministarstvu znanosti i obrazovanja koje svake godine raspisuje javni poziv za financijsku potporu znanstvenim časopisima. Osim redovitosti izlaženja i referiranja u uglednim bazama, kriteriji Ministarstva uključuju recenziranost radova, prisutnost na Hrčku i udio hrvatskih autora veći od 15 % u tri posljednja godišta, što VBH zadovoljava. VBH se u posljednje tri godine približava i ispunjavanju kriterija Ministarstva znanosti i obrazovanja prema kojem mora imati više od 60 % znanstvenih radova. VBH se trenutno financira iz pretplata i iz potpore Ministarstva kulture.²⁴

²³ Hrvatsko knjižničarsko društvo. Statut. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/hr/statut/>.

²⁴ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Potpora izdavanju časopisa. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=19478>.

HKD redovito traži potporu i za knjige, ponekad uspješno, a ponekad neuspješno. U tome treba biti ustrajan, pratiti natječeaje, predlagati kvalitetne naslove i truditi se zadovoljiti ostale kriterije. Kao i za časopise, ministarstva nadležna za kulturu te znanost i obrazovanje svake godine raspisuju javne pozive za sufinanciranje i/ili otkup knjiga, o čemu odlučuju prema kriterijima objavljenim na mrežnim stranicama.^{25, 26} Postoje i drugi povremeni natječaj i javni pozivi koje je potrebno pratiti, primjerice natječaj zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koji, između ostaloga, potpomaže i izdavačku djelatnost (neobjavljena djela s područja znanosti i umjetnosti).²⁷

Mogućnosti HKD-a kao neprofitne organizacije i izdavača svakako su ograničene. Primjećuje se trend u kojem komercijalni izdavači „preuzimaju“ publikacije s temama iz knjižničarstva – sve je veći broj knjiga koje knjižničari objavljuju kod komercijalnih izdavača. To je trend sličan onome koji se na svjetskoj razini dogodio sa znanstvenim časopisima sredinom 20. stoljeća – velika količina časopisa postala je prevelik teret neprofitnim izdavačima (udrugama, sveučilištima i sl.). Posao oko tehničkog uređivanja i distribucije postao je preobiman i časopise su počeli preuzimati komercijalni izdavači. Kasnije će ta praksa uroditi krizom dostupnosti znanstvenih informacija zbog podizanja pretplata na časopise. U ovom slučaju, koji se tiče objavljivanja knjiga u izdanju HKD-a, ne očekuje se da će se dogoditi takva drastična kriza, ali je tendencija autora da objavljuju kod komercijalnih izdavača očita. Hrvatsko knjižničarsko društvo trebalo bi odlučiti koliko mu je važno objavljivanje znanstvenih i stručnih knjiga. Možda je dovoljno da se objavljuju VBH, HKD Novosti i zbornici radova, a da se ostale publikacije „prepušte“ drugim izdavačima. Ako se odluči za takav model, HKD bi trebao ukinuti neke nizove. Moguće je da u prijelaznom razdoblju ti nizovi nastave postojati dok se na temelju praćenja trendova i istraživanja interesa i tržišta ne donesu konačne odluke.

Jasno je da se u nakladničkoj djelatnosti HKD-a događaju promjene izazvane globalnim trendovima, financijskom situacijom, pravilima napredovanja u struci i znanosti i brojnim drugim čimbenicima. HKD kao moderna udruga mora pratiti sve nove trendove i prilagođavati im se nastojeći ispunjavati svoje temeljne zadatke, od kojih je jedna objavljivanje znanstvenih i stručnih publikacija.

²⁵ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Financiranje programa. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=403>.

²⁶ Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Kriteriji za financijsku potporu izdavanju znanstvenih knjiga i visokoškolskih udžbenika. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/kriteriji_2015.pdf.

²⁷ Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Javni natječaj za potpomaganje zakladnih namjena u 2018. godini. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://zaklada-hazu.hr/javni-natjecaj-potpomaganje-zakladnih-namjena-2018-godini/>.

LITERATURA

- Barbarić, A. Hrvatsko knjižničarsko društvo kao nakladnik zbornika radova sa znanstvenih i stručnih skupova. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, 1(2017), 23–46. doi: 10.30754/vbh.60.1.535.
- Barbarić, A. Prijevodi IFLA-inih dokumenata u izdanju Hrvatskoga knjižničarskog društva: analiza, stanje, perspektiva. // *Libellarium* 7, 2(2014), 197–230. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <http://www.libellarium.org/index.php/libellarium/article/view/209>.
- Barbarić, A.; I. Hebrang Grgić; A. Horvat. Metodološki i sadržajni aspekti znanstveno istraživačkih radova objavljenih u *Vjesniku bibliotekara Hrvatske*: od 1998. do 2006. godine. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 50, 4(2007), 1–14. [citirano: 2018-09-22]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/127414>.
- Getliher, D.; A. Knežević Cerovski. Izazovi otvorenog pristupa: važnost otvorenih identifikatora u web okružju. // *Otvorenost u znanosti i visokom obrazovanju* / I. Hebrang Grgić (ur.). Zagreb : Školska knjiga, 2018. Str. 189–219.
- Hebrang Grgić, I. Prvih pola stoljeća Hrvatskoga knjižničarskog društva kao nakladnika knjiga: nizovi, glavni urednici i urednički odbori. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 60, 1(2017), 1–22. doi: 10.30754/vbh.60.1.534.
- Hebrang Grgić, I. Uloga nakladničke djelatnosti Hrvatskoga knjižničarskog društva u obrazovanju knjižničara. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 58, 1/2(2015), 263–276. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/211894>.
- Hrvatsko knjižničarsko društvo. Društvena izdanja. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/hr/izdanja/kategorija/drustvena/>.
- Hrvatsko knjižničarsko društvo. O HKD Novostima. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: http://hkdrustvo.hr/hkdnovosti/o_novostima/.
- Hrvatsko knjižničarsko društvo. Statut. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/hr/statut/>.
- Izvještaj Odbora za nakladničku djelatnost. Zapisnik stručnog odbora 14. 9. 2018.
- Macan, B.; J. Petrak. Bibliometrijski pokazatelji za procjenu kvalitete znanstvenih časopisa. // *Hrvatski znanstveni časopisi: iskustva, gledišta, mogućnosti* / I. Hebrang Grgić (ur.). Zagreb: Školska knjiga, 2015. Str. 37–53. [citirano: 2018-09-22]. Dostupno na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/9115/1/HrvatskiZnanstveniCasopisi_ffzg.pdf.
- Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Financiranje programa. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=403>.
- Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Potpora izdavanju časopisa. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=19478>.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Kriteriji za financijsku potporu znanstvenim časopisima i časopisima za popularizaciju znanosti. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2018/Znanost/Znanstvena-infrastruktura/kriteriji_za_financijsku_potporu_znanstvenim_casopisima_i_casopisima_za_popularizaciju_znanosti.pdf.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Kriteriji za financijsku potporu izdavanju znanstvenih knjiga i visokoškolskih udžbenika. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://mzo.hr/sites/default/files/migrated/kriteriji_2015.pdf.

Petrić, T. Prilozi o serijskim publikacijama u Vjesniku bibliotekara Hrvatske 1(1950)-49(2006). // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 52, 1/4(2009), 106–121. [citirano: 2018-09-22]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/article/view/462/457>.

Pravilnik o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci. // Narodne novine 28(2011). [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html.

Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja. // Narodne novine 28(2017). [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_03_28_652.html.

Vjesnik bibliotekara Hrvatske. O časopisu. [citirano: 2018-09-22]. Dostupno na: <http://hkdrustvo.hr/vjesnik-bibliotekara-hrvatske/index.php/vbh/about>.

Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Javni natječaj za potpomaganje zakladnih namjena u 2018. godini. [citirano: 2018-09-18]. Dostupno na: <https://zaklada-hazu.hr/javni-natjecaj-potpomaganje-zakladnih-namjena-2018-godini/>.